

Εξωτερικά και κρατικά ελλείμματα στην Ελλάδα

Κυριακή, 6 Οκτωβρίου 2013 - 08:32

Η ελληνική κρίση των τελευταίων τριών ετών έχει καταλάβει έναν κεντρικό ρόλο στις δημόσιες συζητήσεις σε όλο τον κόσμο. Αυτό αναφέρει επιστημονική εργασία υπό εξέλιξη με τίτλο "Εξωτερικά και κρατικά ελλείμματα στην Ελλάδα: Προς αναζήτηση απώδους σχέσης" και ημερομηνία Αύγουστος 2013 την οποία υπογράφουν οι κ.κ. Μιχάλης Νικηφόρος (Levy Economics Institute of Bard College), Laura Carvalho (Σχολή Οικονομικών Σάο Πάολο) και Christian Schoder (Ινστιτούτο Μακροοικονομικής Πολιτικής Ίδρυμα Hans Bockler).

Ειδικότερα, σημειώνεται ότι εκ πρώτης όψεως, αυτό προκαλεί έκπληξη για μια χώρα της οποίας το ΑΕΠ αποτελεί μόνο ένα μικρό κλάσμα της παγκόσμιας ή ακόμη και της ευρωπαϊκής παραγωγής. Η αντίθεση ανάμεσα στο σχετικά μικρό μέγεθος της ελληνικής οικονομίας και των δυνητικά τεράστιων επιπτώσεων της αναδεικνύει τον υψηλό βαθμό διασύνδεσης και πολυπλοκότητας του διεθνούς οικονομικού συστήματος και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων του και ως εκ τούτου αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της εύθραυστης και ασταθούς κατάστασης στην οποία βρίσκεται η παγκόσμια οικονομία.

Επιπλέον, η πορεία της ελληνικής οικονομίας τις τελευταίες δεκαετίες φέρνει στο φως πολύ σημαντικά ζητήματα, όπως οι σχέσεις μεταξύ της οικονομίας και της κοινωνικής και θεσμικής δομής (πολιτικό σύστημα, κατανομή του εισοδήματος, κλπ.), την επίδραση των εξωγένων παραγόντων στην ανάπτυξη μιας μικρής ανοικτής οικονομίας, τις προϋποθέσεις για μια επιτυχή νομισματική ένωση και το ρόλο των χρηματοπιστωτικών αγορών στην οικονομική ανάπτυξη.

Η κατανόηση της διαδικασίας της συσσώρευσης του δημόσιου χρέους απαιτεί μια ευρύτερη εξέταση της ελληνικής οικονομίας, της θέσης της στο διεθνές οικονομικό σύστημα, καθώς και τους στόχους και τις ενέργειες των υπεύθυνων χάραξης πολιτικής κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου.

Η τυπική αφήγηση τονίζει τον υψηλό βαθμό φοροδιαφυγής και την «ασωτία» του ελληνικού κράτους ως τους βασικούς παράγοντες που προκάλεσαν τη συσσώρευση του δημόσιου και εξωτερικού χρέους. Πράγματι, όταν ξέσπασε η κρίση το 2008, η Ελλάδα είχε την υψηλότερη αναλογία χρέους προς το ΑΕΠ μεταξύ των οικονομιών της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης και, μαζί με την Ιταλία, το υψηλότερο επίπεδο φοροδιαφυγής και τη μεγαλύτερη παραοικονομία εντός της ευρωζώνης (Schneider 2011). Αυτά τα στοιχεία έχουν χρησιμοποιηθεί συχνά προκειμένου να υποστηριχθεί η άποψη της εξωγένειας του ελληνικού δημοσιονομικού ελλείμματος (και μέσω αυτών η υπόθεση των «διδύμων ελλειμμάτων»), του πρωταγωνιστικού της ρόλου στην επιδείνωση στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της χώρας. Αν γίνει δεκτό αυτό το γενικό επιχείρημα, τότε τα σκληρά μέτρα δημοσιονομικής λιτότητας είναι απαραίτητα για την επίλυση των δημοσιονομικών και εξωτερικών ανισορροπιών στην Ελλάδα.

Μια διαφορετική προσέγγιση υποστηρίζει ότι η κύρια πηγή του προβλήματος εντοπίζεται στα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης και στην παγκόσμια οικονομική ύφεση των τελευταίων πέντε ετών. Αυτό το επιχείρημα απόκτησε μεγαλύτερη ισχύ όταν άλλες χώρες, όπως η Πορτογαλία, η Ιρλανδία και η Κύπρος, υποχρεώθηκαν επίσης σε διεθνείς διασώσεις και οι αποδόσεις των ισπανικών και ιταλικών κρατικών ομολόγων αυξήθηκαν επίσης σε μη βιώσιμα επίπεδα. Μια απάντηση σε αυτό το γρίφο εντοπίζεται μέσα στις ίδιες τις διαρθρωτικές αδυναμίες της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης. Η ζώνη του ευρώ δεν πληροί τα κριτήρια της θεωρίας των βέλτιστων νομισματικών περιοχών.

Το πρόβλημα επιδεινώνεται περαιτέρω από τις διαφορετικές πορείες που ακολουθούν το κόστος εργασίας και ο πληθωρισμός στις διάφορες χώρες της νομισματικής ένωσης. Σύμφωνα με αυτή την εξήγηση, οι χώρες με υψηλή παραγωγικότητα έχουν αποκτήσει ένα μόνιμο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των χωρών με χαμηλή παραγωγικότητα, το οποίο μεταφράζεται σε «ημι-διαρθρωτικά» εξωτερικά ελλείμματα για τις χώρες με χαμηλή παραγωγικότητα. Οι ανισορροπίες αυτές μεταφράζονται σε ένα «ημι-δομικό» εξωτερικό έλλειμμα του εξωτερικού για τις χώρες με χαμηλή παραγωγικότητα. Η απλή λογιστική υπαγορεύει ότι αυτό έλλειμμα θα πρέπει να ταυτίζεται με έλλειμμα στον εγχώριο τομέα, είτε από τον κρατικό είτε από τον ιδιωτικό τομέα. Από την άποψη αυτή, η συσσώρευση του ελληνικού κρατικού χρέους (ή οι φούσκες στον ιδιωτικό τομέα στην Ιρλανδία και την Ισπανία) θα μπορούσε να θεωρηθεί ως το αποτέλεσμα, όχι η αιτία της ανισορροπίας.

Οι δύο αντίθετες απόψεις για τη σχέση μεταξύ δημοσιονομικών και εξωτερικών ελλειμμάτων υπαγορεύουν διαφορετικά είδη πολιτικής για την επίλυση της ελληνικής και της ευρωπαϊκής κρίσης. Η μια άποψη προτείνει ως διέξοδο, αλλά και για την εξουδετέρωση των διαφορών εγχώριων «τριβών», την λιτότητα. Η άλλη άποψη υπογραμμίζει την ανάγκη για περαιτέρω

διαδικασίες χρηματοοικονομικής, δημοσιονομικής και πολιτικής ενοποίησης, καθώς και συντονισμού, με επίκεντρο κυρίως τις συγκεκριμένες εξωτερικές ανισορροπίες (ή την πλήρη αποσύνθεση με την έξοδο από το ευρώ).

Η εξέταση των στοιχείων και η οικονομική ιστορία της Ελλάδας των τελευταίων τριών δεκαετιών μάς οδηγεί στη διατύπωση της υπόθεσης ότι η κατεύθυνση της αιτιότητας για την περίοδο 1980–1994 ήταν από το εξωτερικό έλλειμμα προς το δημόσιο έλλειμμα. Ωστόσο, από το 1995, λόγω της ευρωπαϊκής νομισματικής ενοποίησης, της υιοθέτησης της (λεγόμενης) πολιτικής της σκληρής δραχμής και κατόπιν της υιοθέτησης του κοινού νομίσματος, η κατεύθυνση της αιτιότητας έχει αντιστραφεί.

Τα μέσα της δεκαετίας του 1990 σηματοδοτούν την αρχή μιας απότομης επιδείνωσης της εξωτερικής θέσης της ελληνικής οικονομίας, η οποία διαρκεί μέχρι το 2009. Δεν αποτελεί έκπληξη ότι το μεγαλύτερο μέρος αυτής της επιδείνωσης προέρχεται από το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Η πολιτική της σκληρής δραχμής και αργότερα η εισαγωγή του ευρώ άσκησαν πίεση στο εξωτερικό τομέα. Σε αυτήν την περίοδο, η συμπεριφορά του εξωτερικού τομέα αποκτά αυτόνομο καθεστώς. Τα ολοένα και πιο υψηλά εξωτερικά ελλείμματα αποτελούν πλέον την αιτία των ελλειμμάτων στον εγχώριο τομέα. Αυτά τα ελλείμματα, με τη σειρά τους, καθίστανται εφικτά λόγω της απελευθέρωσης των συναλλαγών κεφαλαίου, τις μαζικές εισροές κεφαλαίου και των πολύ χαμηλών επιτοκίων. Η κατεύθυνση της αιτιότητας μεταξύ των κρατικών και των εξωτερικών ελλειμμάτων είναι από τη μεριά του δεύτερου προς το πρώτο.

<http://www.capital.gr/news.asp?id=1883871>